

В. І. Юнгер

кандидат медичних наук,
заступник головного лікаря з поліклінічної роботи
Клінічної лікарні «Феофанія»
ORCID ID: 0000-0003-0403-1624

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСІВ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

В сучасних реаліях десятирічна війна в Україні та повномасштабне російське вторгнення, що триває завдали значної шкоди як державі загалом, так і безпосередньо системі охорони здоров'я.

В процесі аналізу наукової літератури було встановлено, що питання розвитку системи охорони здоров'я перебуває на перетині міждисциплінарних зв'язків різних галузей наук. Зокрема, автором було доповнено такі положення: технічні науки; медичні науки; політичні науки.

Складність ідентифікації характерних рис системи охорони здоров'я як об'єкта державного управління зумовлена особливостями самої державної системи та відсутністю жорсткого підпорядкування між суб'єктом і об'єктом управління.

Встановлено, що систему державного управління варто вивчати з таких позицій: управлінського процесу, виконання функцій держави, в тому числі соціальної функції; регулювання, тобто формування правового забезпечення; окремого громадянина, зацікавлених сторін.

Власне бачення повоєнної системи охорони здоров'я полягає у її відповідності таким положенням: повоєнним запитам з позиції соціальних наслідків російсько-української війни; сукупності вимог, що стосуються функціонування системи охорони здоров'я; в умовах надзвичайних ситуацій; основними складовими системи охорони здоров'я; система фінансування.

Встановлено, що розвиток науки залежить від обрання одного з варіантів вивчення суспільних явищ та процесів: дослідження існуючих об'єктів, дослідження нових об'єктів, дослідження нових об'єктів новими методами дослідження, дослідження існуючих об'єктів за допомогою нових методів. Наведена структурно-логічна схема демонструє обрані методи дослідження за кожною її складовою.

Ключові слова: система охорони здоров'я, повоєнне відновлення, стратегія відновлення, джерела фінансування.

Постановка проблеми. Стратегічне управління суспільно значущими сферами є важливою областю дослідження, оскільки воно передбачає не лише виявлення критичних точок в умовах сучасності, а й окреслення методологічних положень для оцінки факторів, які можуть виникнути в майбутньому, і на цій основі сформулювати стратегічні цілі.

Система охорони здоров'я, безумовно, є пріоритетним та соціально вагомим об'єктом державного управління як у мирний час, так і в період війни та повоєнної відбудови. Десятирічна війна в Україні та повномасштабне російське вторгнення, що, триває, супроводжуються терористичними актами проти українського народу, які вже завдали значної шкоди як державі загалом, так і безпосередньо системі охорони здоров'я.

Саме тому у нинішніх обставинах важливого значення набуває пошук нових підходів до її відновлення та формування такої системи охорони здоров'я, яка відповідатиме повоєнним вимогам і буде ефективно протистояти як внутрішнім, так і зовнішнім загрозам. «Здоров'я як індивідуальне, так і суспільне, безпосередньо залежить від умов життєдіяльності, зокрема, таких чинників, як: спосіб життя, генетика, зовнішнє середовище, а також рівень розвитку охорони здоров'я. Заходи держави повинні бути спрямовані на те, щоб ці чинники сприяли зміцненню здоров'я людини, а не діяли з протилежним ефектом. Адже, загальновідомо, хворобу легше попередити, ніж усунути» [5, с. 72]. Система державного управління охороною здоров'я має бути здатною реагувати на сучасні виклики та прогнозувати нові, щоб забезпечити

ти високий рівень здоров'я населення, а також ефективно виконувати функції підтримки оборони та національної безпеки країни.

Метою дослідження є окреслення методології дослідження процесів повоєнного відновлення системи охорони здоров'я.

Викладення основного матеріалу. «Здоров'я населення вважається його якісною характеристикою, основою продуктивної соціальної та економічної життєдіяльності. Розвиток системи охорони здоров'я безпосередньо впливає на найважливіші показники життя окремої людини, а стан громадського здоров'я – на життєздатність держави. Обґрунтовано, що сфера охорони здоров'я має розглядатися як стратегічна з урахуванням державного потенціалу та пріоритетів соціальної політики, що забезпечують безпечний розвиток держави. Галузь охорони здоров'я є ключовим елементом соціальної сфери та представляє особливий інтерес для забезпечення державної безпеки країни як визначальний чинник якості життя та людського капіталу» [4].

Війна продемонструвала необхідність повного перезавантаження реформ у досліджуваній сфері та формування якісно нового погляду на державне управління цими процесами.

Зважаючи на нинішні виклики та специфіку об'єкта дослідження, виникає потреба у виборі специфічного підходу до організації та методології пізнавального процесу. Багатогранність системи охорони здоров'я, яка впливає на соціальні настрої, довіру до держави та суб'єктів реалізації медичних послуг, а також взаємодію різних галузей економіки у забезпеченні медичних послуг, зумовлює складність як вивчення сучасної сторони її розвитку, так і розробки наукових положень щодо стратегічних аспектів державного управління. Питання розвитку системи охорони здоров'я перебуває на перетині міждисциплінарних зв'язків різних галузей наук, що неодноразово підкреслювали вітчизняні вчені.

В цілому, погоджуючись із пропозицією вченої, вважаємо, що вказані складові варто доповнити такими положеннями:

– технічні науки – в частині формування та розробки інноваційних підходів до біомедичних технологій, а також стандартизації виробництва та їх використання;

– медичні науки – в частині розвитку та впровадження нових методів лікування, а також їх подальшої стандартизації через створення нових протоколів та їх впровадження при реалізації медичних послуг;

Таблиця 1

Матриця міждисциплінарної взаємодії в сфері державного управління системою охорони здоров'я за Л.Р. Криничко [3]

Об'єкти	Громадське здоров'я	Система охорони здоров'я
Характеристика	<i>Юридичні</i>	
Об'єкт	Конституційне право людини на здоров'я	Система охорони здоров'я є об'єктом правового регулювання
Прояв в державному управлінні	Державне управління має забезпечити виконання конституційного права людини на здоров'я	Державне управління системою охорони здоров'я може реалізуватися через правовий механізм
Характеристика	<i>Соціологічні</i>	
Об'єкт	Громадське здоров'я є об'єктом соціального дослідження як за якісними, так і кількісними показниками, що характеризує стан суспільства	Соціологія вивчає вплив системи охорони здоров'я на стан громадського здоров'я
Прояв в державному управлінні	Державно-управлінські рішення в сфері охорони здоров'я приймаються на основі соціологічних досліджень якісних та кількісних показників громадського здоров'я	Соціологічні дослідження дозволяють оцінити ефективність державно-управлінських рішень щодо охорони здоров'я
Характеристика	<i>Економічні</i>	
Об'єкт	Громадське здоров'я є складовою людського капіталу та трудового потенціалу як об'єктів економічних систем та фактором їх розвитку	Система охорони здоров'я є об'єктом фінансування, а діяльність суб'єктів системи є об'єктом менеджменту
Прояв в державному управлінні	Громадське здоров'я може бути фактором, що впливає на державно-управлінські рішення, а також є визначальною детермінантою у формуванні системи охорони здоров'я	Система охорони здоров'я формується та управляється державним управлінням, а державно-управлінські рішення приймаються органами центральної виконавчої влади

– політичні науки – в частині взаємодії суспільства та влади, а також боротьби за владу в контексті розвитку системи охорони здоров'я.

Державне управління знаходиться на стику зазначених наук та має визначати організаційно-методологічні положення формування стратегічних державно-управлінських рішень, зважаючи на наукові здобутки в різних галузях, які стосуються системи охорони здоров'я загалом і медицини, медичних послуг та медичної допомоги зокрема. Це впливає на властивості об'єктно-предметного поля дослідження та окреслює організаційні положення, що, в цілому, спричинює специфіку вибору методів пізнання та формування структурно-логічної схеми дослідження. Розглянемо докладніше кожну з цих складових.

Об'єктно-предметне поле дослідження, часові та географічні виміри дослідження.

Система охорони здоров'я є складною динамічною системою, яка, на відміну від інших суспільно значущих сфер діяльності держави, охоплює найширше коло зацікавлених сторін, оскільки забезпечує базові потреби людини. Таким чином, система охорони здоров'я виходить далеко за межі родового об'єкта державного управління суспільними відносинами, що вимагає особливого підходу до визначення її характерних рис.

Проблема ідентифікації характерних рис об'єктно-предметного поля полягає у складності самої системи державного управління та її об'єкта – системи охорони здоров'я. Тому процес пізнання за обраним напрямом повинен враховувати сукупність специфічних рис державного управління як особливої сфери професійної діяльності, політичних процесів та їх регулювання. Крім того, система державного управління є ключовим компонентом соціального управління, який, на відміну від якісного менеджменту, характеризується відсутністю підпорядкування між суб'єктом та об'єктом управління.

Зважаючи на це, складовою об'єкта дослідження є державне управління як суспільне явище. Державне управління взаємодіє з різними соціальними, економічними та політичними процесами, визначаючи та реалізуючи державну політику, забезпечуючи порядок і стабільність в суспільстві. Таке трактування дозволяє досліджувати державне управління не тільки з точки зору функціонування органів влади, але

й з огляду на його роль у формуванні та підтримці соціальних норм, розвитку економічних відносин і забезпеченні прав та свобод громадян. Це підходить для дослідження як структури і механізмів управління, так і його взаємодії з іншими соціальними інститутами та процесами.

«Як об'єктивна реальність, управління є суспільним явищем, притаманним усім країнам на будь-яких етапах людської цивілізації. За часом виникнення управління передувало виникненню перших державних утворень. Основні риси владно-розпорядчої діяльності характерні ще для історичних періодів первісної доби, коли основою влади були кровна рідність, традиції, звичаї, вірування племені. А вже на той час головним завданням влади (глави роду чи старійшини) було життєзабезпечення племені, а соціальні цінності полягали в задоволенні інтересів більшості громади у цілому. Тому генезис у соціальних спільнотах розглядається як історичне виокремлення особливого виду діяльності з групової сумісної праці людей» [2, с. 8]. Зазначене вказує на те, що систему державного управління варто вивчати з таких позицій:

- управління процесу – в контексті формування та реалізації державно-управлінських рішень у сфері охорони здоров'я загалом та громадського здоров'я зокрема;

- виконання функцій держави, в тому числі соціальної функції, що в цьому дослідженні включає забезпечення умов для збереження індивідуального здоров'я як окремого громадянина, так і загального здоров'я населення;

- регулювання, тобто формування правового забезпечення, яке визначає параметри розвитку системи охорони здоров'я в цілому та її складових, що встановлюють стандарти надання медичної допомоги;

- забезпечення системи охорони здоров'я, що полягає у формуванні фінансового, матеріального та кадрового ресурсів цієї системи;

- окремого громадянина, адже держава повинна забезпечити реалізацію його базових потреб через систему охорони здоров'я та гарантувати виконання конституційних прав;

- зацікавлених сторін, оскільки державно-управлінські рішення мають формуватися та реалізуватися таким чином, щоб врегулювати конфлікт інтересів у суспільстві та забезпечити соціальний консенсус.

В цілому, характеризуючи зазначені компоненти державного управління, слід відзначити, що через механізм генерування державно-управ-

лінських рішень визначаються параметри функціонування та розвитку системи охорони здоров'я як складової соціальної політики держави. Кожна складова механізму державного управління повинна забезпечити такі характеристики, як безпечність, адаптивність та стійкість. Державне управління, у свою чергу, має гарантувати не лише збереження певної структури та властивостей соціальної системи, але й сприяти її розвитку, що проявляється в динамічних змінах якісних та кількісних показників. Екстраполюючи цю тезу на систему охорони здоров'я в контексті повоєнного відновлення, варто звернути увагу на те, що система державного управління повинна сформувати комплекс механізмів, що забезпечать не лише повернення системи охорони здоров'я до довоєнного стану, але й її трансформацію в нову систему, яка відповідатиме сучасним вимогам і характеризуватиметься такими властивостями: безпечність, адаптивність, стійкість, якість та ефективність.

З огляду на обраний стратегічний підхід до дослідження системи державного управління, об'єкт пізнання матиме складну структуру як щодо змістовного наповнення, так і часових та просторових аспектів.

Часовий вимір об'єкта полягає в дослідженні двох систем охорони здоров'я: тієї, що діяла до повномасштабного вторгнення, і тієї, що функціонує в умовах воєнного часу, а також у стратегічному плануванні розвитку системи охорони здоров'я в майбутньому. Вивчення довоєнної системи охорони здоров'я повинно охоплювати аналіз стратегій і концепцій, які були розроблені та частково реалізовані протягом років незалежності, а також їх наслідків для громадського здоров'я. Загалом, характеризуючи довоєнну систему охорони здоров'я, варто звернути увагу на такі аспекти:

а) недофінансування державних та комунальних закладів охорони здоров'я, а також відсутність чіткої регламентації фінансування приватних закладів через НСЗУ, що зумовлювало проблеми з територіальною доступністю медичних послуг та конкуренцією на ринку медичних послуг;

б) недовіру населення до системи охорони здоров'я, що була спричинена низьким рівнем якості та ефективності медичних послуг, зокрема через недостатнє фінансування;

в) невідповідність системи охорони здоров'я реальним потребам населення, що призвело до низького рівня соціального консенсусу;

г) неадекватність системи охорони здоров'я для забезпечення національної безпеки.

Таким чином, стан довоєнної системи охорони здоров'я зумовив її недостатню готовність до надзвичайних ситуацій воєнного характеру, що, у свою чергу, призвело до значних втрат у результаті повномасштабного російського вторгнення.

Вивчення проблем довоєнної системи охорони здоров'я дозволяє оцінити наслідки російсько-української війни для неї та визначити окремі чинники, що зумовили її поточний стан в умовах війни. Сучасні аспекти функціонування системи охорони здоров'я слід оцінювати з огляду на інфраструктурні і кадрові наслідки, а також їхній вплив на громадське здоров'я.

У контексті стратегічних положень державного управління важливого значення набуває питання повоєнного відновлення та формування нової повоєнної системи охорони здоров'я, яка відповідатиме запитам суспільства та характеризуватиметься такими властивостями: безпечністю, адаптивністю, стійкістю, якістю та ефективністю. Повоєнне відновлення системи охорони здоров'я є складним об'єктом дослідження в сфері державного управління, а також у суміжних галузях (економічних, юридичних, соціологічних науках). Складність цього процесу полягає в тому, що кінцева мета є розмитотою як за часовими, так і змістовними вимірами. Крім того, повоєнне відновлення охоплює не лише галузь охорони здоров'я, а й сукупність інших секторів економіки. Важливу роль у повоєнному відновленні системи охорони здоров'я відіграють кадрові та фінансові складові.

Особливу цінність має дослідження майбутнього системи охорони здоров'я, а точніше, досягнення стратегічних цілей та забезпечення стабільного утримання цих результатів на високому рівні в довгостроковій перспективі. Нова система охорони здоров'я є не лише результатом дослідження з позиції державного управління, а й його об'єктом. Власне бачення нової системи охорони здоров'я, тобто повоєнної, полягає у її відповідності таким положенням:

– по-перше, повоєнним запитам з позиції соціальних наслідків російсько-української війни (реабілітація військових та цивільних осіб, які постраждали в результаті бойових дій; збереження та відновлення ментального здоров'я дорослих та дітей; підтримка репродуктивного здоров'я жінок);

– по-друге, сукупності вимог, що стосуються функціонування системи охорони здоров'я в ціло-

му та її окремих складових (наприклад, закладів охорони здоров'я) в умовах надзвичайних ситуацій, зокрема воєнних дій. Тобто нова система охорони здоров'я повинна бути побудована таким чином, щоб: швидко переорієнтуватися для виконання воєнних завдань; автономно надавати медичну допомогу в умовах тимчасової ізоляції; оперативно реагувати на зовнішні ризики та загрози; мати можливість швидкої релокації закладів охорони здоров'я;

– по-третє, основними складовими системи охорони здоров'я, які забезпечують її належне функціонування, є: система вищої освіти, що має готувати кадри та забезпечувати безперервну освіту за принципами концепції «освіта впродовж життя»; система фінансування, що повинна ґрунтуватися на сучасних інструментах взаємодії держави та приватного сектору в реалізації сукупності проєктів у сфері охорони здоров'я.

Визначальною компонентою комплексного об'єкта нашого дослідження є власне система охорони здоров'я, теоретичні, організаційні та методологічні положення якої характеризують предмет дослідження. З цієї позиції вважаємо за необхідне окреслити такі характеристики об'єкта:

– по-перше, державне управління в контексті формування та реалізації державно-управлінських рішень тактичного та стратегічного характеру, які стосуються повоєнного відновлення та реформування системи охорони здоров'я;

– по-друге, формування та реалізація стратегії державного управління як невід'ємної складової методології державного управління. В цьому випадку методологія та організація державного управління досліджуються з огляду на підготовку, вироблення та формування кінцевого документу – Стратегії повоєнного відновлення системи охорони здоров'я та сукупності робочих документів.

Не варто вважати, що зазначені об'єкти відокремлені одне від одного. Це зроблено лише в контексті цього дослідження, щоб розвинути методологію та організацію формування та реалізації стратегічних положень. На практиці їх відокремити неможливо, адже вони складають сукупність взаємопов'язаних нерозривних етапів формування та реалізації державно-управлінських рішень.

Вказаний вище складний об'єкт характеризує предмет дослідження, що власне відповідає предметному полю науки державного управ-

ління. Його описати можна наступним чином: це сукупність теоретичних, методологічних та організаційних положень формування механізмів з розробки та реалізації Стратегії повоєнного відновлення системи охорони здоров'я.

Організація наукового дослідження. Зважаючи на те, що наше дослідження виконується на базі Державного університету «Житомирська політехніка», організація пізнавального процесу відповідає особливостям організації науково-дослідної роботи зазначеного університету. Загалом, організація науково-дослідної роботи в науках державного управління має значний вплив на ефективність роботи дослідника та його результати. Характеристика організаційних положень щодо наукового дослідження залежить від специфіки організаційно-предметного поля, що визначає необхідність проведення групових чи індивідуальних досліджень. Поточне дослідження є індивідуальним, проте виконувалося в межах науково-дослідних робіт та реалізації міжнародних освітніх і наукових проєктів Державного університету «Житомирська політехніка».

Під організацією дослідження будемо розуміти комплекс заходів щодо обрання та застосування методів дослідження, апробації сучасних теорій та концепцій державного управління, формування та верифікації інформаційної бази дослідження для забезпечення пізнавального процесу щодо суспільних явищ, що є об'єктом державного управління.

Складовими дослідження забезпечення пізнавального процесу є: міжнародна співпраця із закладами вищої освіти, з якими підписано договори про співпрацю; реалізація міжнародних проєктів, що фінансуються ЄС; повний доступ до наукометричних баз даних (Scopus та WoS).

З урахуванням зазначеного, організація наукового дослідження побудована за такою логікою: розроблені теоретичні положення, що стосуються розвитку понятійно-категоріального апарату, складових системи державного управління процесами повоєнного відновлення системи охорони здоров'я, ідентифікації наслідків війни для системи охорони здоров'я та оцінки сучасних положень методології стратегічного державного управління, було апробовано з позиції вивчення актуального стану досліджуваної проблеми та виявлення її симптомів. У подальшому це дозволило обґрунтувати нові положення методології та організації стратегіч-

ного державного управління процесами повоєнного відновлення системи охорони здоров'я, реалізація яких ґрунтується на таких удосконалених механізмах: відновлення інфраструктури, фінансового забезпечення та кадрового потенціалу.

Методологія дослідження.

Безумовно, результати дослідження, їх якість, реальність та правдивість залежать від обраної методології дослідження. Кожен вчений, у залежності від наукової школи, в межах якої він виконує свої дослідження, навиків та вмій, об'єктно-предметного поля, мети та завдань, які стоять перед дослідником, обирає сукупність методів, які можуть змінюватися на відповідному етапі, що залежить від попередньо отриманих результатів та їх верифікації. Держане управління є суспільною наукою, що має міждисциплінарний характер, а, отже, можуть застосовуватися як загальнонаукові, так і спеціальні методи дослідження державного управління та інших суспільних наук: юридичних, економічних, соціологічних, політичних тощо.

Класично розвиток науки залежить від обрання одного з перелічених нижче варіантів вивчення суспільних явищ та процесів:

1) дослідження існуючих об'єктів – суспільних явищ та процесів за допомогою існуючих методів. У результаті чого можуть бути отриманні результати, які відрізняються від попередніх через динаміку розвитку об'єкта, або тих суспільно-політичних змін, які відбулися;

2) дослідження нових об'єктів – суспільних явищ, які не були характерні для минулих періодів та не були досліджені вченими існуючими методами. В цьому випадку отримується нове наукове знання про об'єкт. Прикладом може слугувати суцільна цифровізація системи охорони здоров'я, впровадження телемедицини тощо;

3) дослідження нових об'єктів новими методами дослідження. Розвиток науки може супроводжуватися розробкою нових методів дослідження, які необхідні для пізнання нових об'єктів, у результаті чого отримується нове наукове знання;

4) дослідження існуючих об'єктів за допомогою нових методів. Цей варіант є найбільш доречним за умови отримання нового знання про об'єкти державного управління та необхідності їх реформування.

Обрання єдиного підходу в межах одного дисертаційного дослідження є неможливим.

Адже лише їх комбінація на певних етапах дослідження дозволить отримати ефективні наукові результати, що визначають формування нового наукового знання у сфері державного управління.

Наведена структурно-логічна схема демонструє обрані методи дослідження за кожною її складовою. Логіка дослідження характеризується етапністю і використанням сукупності методів.

Етап 1. Вивчення стану наукового дослідження та особливостей наукового знання про досліджуваний об'єкт, зокрема систему охорони здоров'я та державне управління нею в контексті повоєнного відновлення та формування нової системи охорони здоров'я на основі стратегічних положень. Зазначений етап дослідження передбачає використання методу бібліометричного та бібліографічного аналізу. Зокрема метод бібліометричного аналізу був використаний для оцінки стану публікаційної активності з досліджуваних питань у наукометричних базах даних Scopus та WoS. Досить чітко бачення зазначених баз даних викладено в монографії Т.В. Барановської, де авторка звертає увагу на те, що «Scopus є одним з провідних наукометричних інструментів, який дозволяє відстежувати та аналізувати публікації, кількість цитувань та впливовість досліджень в різних наукових журналах та конференціях зі всього світу. Обліковий запис у Scopus надає вченим та дослідникам доступ до широкого спектру інструментів для аналізу та моніторингу наукометричних показників. Однією з ключових ролей Scopus у науці є сприяння розвитку наукових досліджень та забезпечення якості наукових оцінок. Він допомагає вивчати науковий напрямок, кажучи про те, як він розвивався від початку і до наших днів, допомагає відстежити і визначити найважливіші наукові статті та вжити кроків, щоб зайти в еліту світових досліджень. Scopus дозволяє дослідникам побачити, як їх роботи будуть йти у порівнянні з конкурентами в тому ж науковому відомстві та вивести строки, що потрібні для розробки нових здобутків для зростання наукового та освітнього рівня. Scopus дозволяє науковцям усвідомити значимість їх досліджень та збільшити кількість цитувань, що може привести до отримання додаткових фінансових субсидій від університетів та дослідницьких інститутів. Він служить джерелом метрик наукових показників, які дозволяють науковцям та дослідникам полегшити

визначення наукового внеску, пов'язаних з новими ідеями та дослідженнями. Web of Science (WoS) є веб-платформою від компанії Clarivate Analytics, яка дозволяє відстежувати, аналізувати та розраховувати рівень впливовості наукових досліджень та публікацій. У WoS включено більше 21 000 наукометричних журналів з усього світу, що пов'язані з різними науковими галузями, включаючи науку, техніку, медицину, соціальні науки та багато іншого. Однією з ключових ролей WoS в науці є підтримка розвитку наукових досліджень та забезпечення якості наукових оцінок. Він дозволяє дослідникам та науковцям визначати публікації та журнали, які є найбільш впливовими в їхній галузі, а також відстежувати кількість цитат та знайти нові теми наукових досліджень, які можуть бути цікаві для подальшого розвитку» [1].

У контексті цієї роботи було проведено дослідження в зазначених базах за ключовим словом «охорона здоров'я», в результаті чого отримано результати за змістовними та кількісними характеристиками, які стосуються: публікаційної активності з проблем розвитку системи охорони здоров'я в розрізі країн світу; динаміки публікацій за досліджуванним об'єктом; кількісного виміру публікацій за замовленням відповідних організацій, що фінансують дослідження; оцінки публікаційної активності в розрізі різних галузей знань та спеціальностей суспільних наук; приналежності вчених до відповідних організацій (університетів, науково-дослідних інститутів та інших); найбільш цитованих публікацій за запитом «охорона здоров'я».

На вказаному етапі було застосовано бібліографічний метод дослідження, зокрема проаналізовано підходи вчених до трактування сукупності понять, які характеризують об'єкт дослідження: система охорони здоров'я (охорона здоров'я); медична послуга; медична допомога; ефективність медичної послуги; якість медичної послуги; безпечність медичної послуги; заклад охорони здоров'я; безпечність закладу охорони здоров'я; адаптивність закладу охорони здоров'я; стійкість закладу охорони здоров'я.

Отриманні результати стали основою дослідження з позиції формування джерельної бази та структуризації категорій та понять, що вивчаються при розробці стратегічних положень державного управління.

Етап 2. Розвиток теоретичних положень щодо формування та реалізації Стратегії державного управління повоєнним відновленням системи

охорони здоров'я. Дослідження вказаних положень механізму ідентифікації наслідків війни для системи охорони здоров'я здійснено через застосування методів систематизації, групування, аналізу та синтезу, індукції та порівняння. Вказані методи дозволяють визначати та групувати наслідки війни за такими напрямками: інфраструктурі, людські, матеріальні. Крім того, аргументовано, що важливою складовою наслідків російсько-української війни для системи охорони здоров'я є погіршення громадського здоров'я, що супроводжується збільшенням навантаження на цю систему.

Системний підхід був використаний для обґрунтування структури та змісту складових системи державного управління процесами повоєнного відновлення системи охорони здоров'я, а зв'язки між ними були встановлені з позиції застосування методів аналогії, абстрагування та моделювання. В цілому, це дозволило розкрити напрями трансформації системи державного управління в контексті формування та реалізації Стратегії повоєнного відновлення системи охорони здоров'я.

Етап 3. Ідентифікація симптомів проблеми державного управління системою охорони здоров'я, які мають вирішення шляхом формування та реалізації Стратегії її повоєнного відновлення. Зокрема, здійснено сукупність досліджень на основі використання методів: статистичного аналізу, економічного аналізу, соціологічного дослідження, аналізу документів, правового аналізу, кримінологічного аналізу, моделювання, аналізу та синтезу.

Етап 4. Обґрунтовано організаційні та методологічні положення формування та реалізації Стратегії повоєнного відновлення системи охорони здоров'я. Зокрема методи системного підходу, прогнозування, політичної модернізації використані під час розробки методології формування Стратегії, що передбачає послідовний процес використання методів стратегічного прогнозування, стратегічного аналізу та статистико-економічної оцінки внутрішнього і зовнішнього середовища.

Загально-наукові методи дослідження аналізу та синтезу, систематизації, порівняння, системного підходу були запропоновані для розробки механізму організації процесів формування Стратегії повоєнного відновлення системи охорони здоров'я.

Сформовано стратегічні цілі повоєнного відновлення системи охорони здоров'я, які базуються на розробленій методології стратегічного планування. Для цього використані методи:

абстрагування, порівняння, систематизації, групування, аналізу і синтезу.

Етап 5. Сформовано напрями розвитку механізмів реалізації Стратегії повоєнного відновлення системи охорони здоров'я на основі використання методів абстрагування, порівняння, систематизації, групування, аналізу і синтезу. Зокрема розроблено механізми повоєнного відновлення інфраструктури та кадрового потенціалу системи охорони здоров'я, а також фінансовий механізм, що передбачає джерела, інструменти та напрями використання фінансових ресурсів для реалізації Стратегії.

Висновки. В ході розробки методології дослідження процесів повоєнного відновлення системи охорони здоров'я, визначено логіку дослідження, яка характеризується етапністю і використанням сукупності методів на кожному з етапів. Серед етапів дослідження зазначеного питання, нами передбачено наступні: 1) Вивчення стану наукового дослідження та особливостей наукового знання про досліджуваний об'єкт, зокрема систему охорони здоров'я та державне управління нею в контексті повоєнного відновлення та формування нової системи охорони здоров'я на основі стратегічних положень; 2) Розвиток теоретичних положень щодо формування та реалізації Стратегії державного управління повоєнним відновленням системи охорони здоров'я; 3) Ідентифікація симптомів проблеми державного управління системою охорони здоров'я, які мають вирішення шляхом формування та реалізації Стратегії її повоєнного відновлення; 4) Обґрунтовано організаційні та методологічні положення фор-

мування та реалізації Стратегії повоєнного відновлення системи охорони здоров'я; 5) Сформовано напрями розвитку механізмів реалізації Стратегії повоєнного відновлення системи охорони здоров'я на основі використання методів абстрагування, порівняння, систематизації, групування, аналізу і синтезу.

Список використаної літератури:

1. Барановська Т.В. Запобігання та протидія кримінальним правопорушенням проти економічної системи: монографія. Житомир: ТОВ «Видавничий дім "Бук-Друк"». 2023. 420 с.
2. Державне управління охороною здоров'я в Україні: генеза і перспективи розвитку : кол. моногр. / [кол. авт. ; упоряд. проф. Я. Ф. Радиш, передм. Т. Д. Бахтеєвої ; за заг. ред. проф. М. М. Білинської, проф. Я. Ф. Радиша]. К. : НАДУ, 2013. 424 с
3. Криничко Л.Р. Теорія та методологія державного управління в сфері охорони здоров'я: монографія. Житомир : Вид. О.О. Євенок, 2020. 348 с.
4. Мотайло О.В. Трансформація державного управління системою охорони здоров'я як структурної складової державної безпеки. – Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. Чорноморський національний університет імені Петра Могили, Миколаїв, 2021.
5. Швець Ю.Ю. Реалізація особою конституційного права на охорону здоров'я: порівняльно-правове дослідження: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право. Ужгород, 2019. 496 с.

Yunger V. I. Methodology for researching the processes of post-war restoration of the healthcare system

In modern realities, the ten-year war in Ukraine and the ongoing full-scale Russian invasion have caused significant damage to both the state as a whole and the healthcare system directly.

In the process of analyzing the scientific literature, it was established that the issue of healthcare system development is at the intersection of interdisciplinary connections between different branches of science. In particular, the author supplemented the following provisions: technical sciences, medical sciences, political science.

The complexity of identifying the characteristic features of the health care system as an object of state administration is due to the peculiarities of the state system itself and the lack of strict subordination between the subject and the object of administration.

It has been established that the system of public administration should be studied from the following positions: the management process, the performance of state functions, including the social function; regulation, i.e. the formation of legal support; individual citizen, stakeholders.

It was established that the development of science depends on choosing one of the options for studying social phenomena and processes: research of existing objects, research of new objects, research of new objects using new research methods, research of existing objects using new methods. The given structural and logical scheme demonstrates the selected research methods for each of its components.

Key words: health care system, post-war recovery, recovery strategy, funding sources.